

Роман СОКОЛ

Національна безпека і новітні релігійні течії України

Розглядаються новітні релігійні течії в Україні, які становлять небезпеку для життя та здоров'я громадян, несуть загрозу безпеці суспільства й держави. Підкреслено необхідність змін у чинному законодавстві щодо діяльності релігійних організацій, внесено пропозиції посилення й конкретизації, адміністративної та кримінальної відповідальності за екстремістської дії неорелігійних сект.

Ключові слова: нетрадиційні релігії, неорелігії, нові релігійні течії, «Біле братство Деві Марії», «Аум сенрікьо», Сатанізм, екстремізм, законодавство України про свободу совісті, релігійні організації, мораль, право.

Україна не має тривалої безперервної традиції власної державності, як, власно, і традиції державно-церковних відносин. На перешкоді консолідації українців у суспільно-політичній та релігійній площинах завше була розірваність українських земель між кількома іноземними державами. Відсутність національної солідарності та релігійної єдності в міжцерковних взаєминах впливають одна на одну. Це один з головних чинників нестабільності в країні. Така нестабільність своєю чергою, становить загрозу державної безпеці¹.

Сьогодні, при доволі структурованій та міцній владі команди В. Януковича – М. Азарова, цей фактор суттєво нівельовано. Але від цього він не перестав бути актуальним з погляду потенційних загроз. Визначальним у чиннику нестабільності є безкарна екстремістська діяльність активістів неорелігійних сект, які почувуються в Україні абсолютно вільно.

Мета статті – звернути увагу законодавчої та виконавчої влад на необхідність змін у чинному законодавстві України в напрямі конкретизації й підвищення правової відповідальності за завдання шкоди громадській, державній безпеці, життю та здоров'ю людей, на невідповідність законодавчої бази сучасній загрозливій ситуації, що склалась у суспільстві.

Публікацій про нові релігійні течії в Україні протягом останніх років чимало. Однак вони переважно мають описовий характер та відзначають демократичність і «європейськість» чинного законодавства України щодо сект. Аналізу недовершеності наших законів, їхнього відставання від сучасного розвитку неорелігій в Україні практично немає.

На українських землях здавна відносно мирно співіснували різні конфесії. На певних історичних відрізках між ними виникали протиріччя, конфлікти. Проте вони досить швидко згасали і релігійне життя в Україні знову поверталось у русло терпимості. До загроз перспективі подальшого існування традиційних релігій ніколи не доходило: православна, греко-католицька, римо-католицька, іудейська, християнська протестантська Церкви, хоча й не відчували одна до одної особливої теплоти, все ж не прагнули взаємного поглинання чи тотального домінування. Виняток – УПЦ Московського патріархату, що як Церква метрополії завжди мала за мету підім'яти під себе інші Церкви, в т. ч. і Українські.

Наприкінці ХХ ст., в Україну буквально ввірвалися новітні релігійні течії. Діючи набагато активніше та витонченіше, ніж українське духовенство традиційних Церков, вони швидко досягли певних успіхів у боротьбі за паству, зайнявши свою нішу в картатій палітрі поліконфесійної карти України.

Серед сучасних нетрадиційних релігій є й чимало таких, що несуть у собі загрозу державі, здоров'ю та життю людей. Світова й вітчизняна практика знає багато свідчень небезпечності цих сект.

1978 року в Гайяні через релігійні переконання покінчило життя самогубством 900 осіб. У 1993 р. у штаті Техас 80 прихильників секти «Гілка Давида» спалили себе. Члени «Храму Сонця» в 1995 р. добровільно пішли з життя у Швейцарії. Активність японської релігійної організації «Аум сінрікьо», в результаті екстремістських дій якої в метро Токіо постраждали тисячі осіб, змусила світове співтовариство поставитися до проблеми з усією серйозністю. Чашу його терпіння переповнило березневе 1997 р. повідомлення про самогубство на ранчо Санта Фе у США 39 осіб релігійної секти «Райські ворота».

Україна теж відчула діяльність неорелігійних угруповань, переживши в 1993 році страх перед пророцтвом «кінця світу і воскресіння» 144 тис. членів «Білого братства» на чолі з т. зв. Деві Марією Цвігун².

Парадокс полягає в тому, що в час, коли Старий і Новий світи юридично все більш жорстко захищають власні інтереси від свавілля новоявлених «посланців божих», Україна й надалі має аморфний закон з такими ж доповненнями 90-х років минулого століття. Деякі науковці навіть відстоюють (мабуть, як співавтори чи ідейні натхненники) цивілізованість чинного законодавства в галузі свободи совісті та діяльності релігійних організацій. Цей псевдodemократизм учених лише шкодить українському суспільству.

Щоб припинити існування небезпечної нетрадиційної релігійної організації, правоохоронцям необхідно спіймати її лідерів чи активістів «на гарячому», коли вони щось недобре вже вчинили, хтось постраждав,

здійснилося насилля чи пролилася кров. І це при тому, що всі механізми, технології функціонування тоталітарних, екстремістських сект давно відомі, описані правничо й науково, складені перелік і навіть картотека всіх одіозних керівників цих релігійних громад.

Українське законодавство у сфері релігій фактично потурає поширенню нових сект, лише декларуючи загальнолюдські моральні цінності щодо несприйняття небезпек та загроз. Чинні закони про функціонування в Україні релігійних організацій є логічно недовершеними і потребують негайних змін в напрямі конкретизації та визначеності. При цьому не потрібно «вигадувати велосипед»: світова практика має чимало прикладів правового регулювання діяльності шкідливих сект. У кожній цивілізованій країні Закон захищає своїх громадян і державу. Інакше він не потрібний.

Основи законодавчої бази свободи совісті в Україні закладені в Конституції й Законі «Про свободу совісті та релігійні організації», прийнятому у квітні 1991 р. У частині свободи совісті, відокремлення держави та Церкви, Церкви й освіти, підтримки міжнародних правових актів, що стосуються віросповідання, маємо справу, по-європейськи цивілізоване законодавство. Чого не можна сказати про його захисні функції від злочинних посягань новітніх проповідників. Немає конкретних обмежень, заборон, відповідальності. Тільки абстрактно декларуються вимоги таких правовідносин у сфері дії принципів свободи совісті та Церкви, як охорона громадської безпеки, спокою й порядку, життя, здоров'я й моралі, а також права і свободи громадян. Усе це дозволяє деяким вкрай небезпечним нетрадиційним релігійним течіям вільно функціонувати на теренах України.

Відтак у сучасному релігійному житті простежується чимало загрозливих явищ: зросло число начебто безпідставних самогубств, психологічних зривів, випадків неадекватної поведінки окремих членів новітніх релігійних спільнот; вражає загальна містифікація та міфологізація свідомості більшості сектантів. Усе частіше українці легко відмовляються від традиційних форм релігійної віри, необхідності мати духовний зв'язок з попередніми поколіннями.

З появою окремих неорелігій поглибилася й актуалізувалася і проблема поколінь, батьків та дітей. Усе істотніші світоглядні розходження щодо сенсу життя вказують на кризу моралі. Ідея універсалізації, яку несуть із собою неорелігії і яка для них стала визначальною, почала загрожувати традиційній суспільній моралі, національній ідентичності, регіональному колориту українців. Неорелігійний універсалізм призводить до втрати самовизначення всього народу. Складається враження, що сучасного

українця вже не влаштовує існуюче пояснення світу в межах історичних релігійних систем. Це свідчить про світоглядну кризу суспільства в цілому.

Багато новітніх релігійних течій, відчувши певний опір з боку суспільного загалу, пішли шляхом відсторонення від його проблем. Різко критикуючи негаразди соціуму, лідери цих угруповань зайняли антисоціальні позиції. Зокрема, відбувається насильницьке програмування громадян-членів новітніх сект на відмову від цінностей суспільства, колишнього способу життя. Це «промивання мізків» є нічим іншим, як антисоціальним експериментом у сфері контролю над розумом і свідомістю – спочатку самих сектантів, а потім, у разі успіху, будь-якої людини. Отже, члени сект використовуються як піддослідні для апробації новітніх технологій маніпуляції суспільною свідомістю. І це вже дуже серйозно, бо під час кодування, зомбування, гіпнозу людина перетворюється на слухняну маріонетку в руках антисоціальних сил.

Тому участь у новітніх сектах закон має розглядати як результат насильства над психікою людини, в якій відібрали розум, волю та свободу, а отже, категорично заборонити всі нові релігійні течії, що «промивають мізки». Жодних надзусиль для їхнього виявлення докладати не потрібно – вони зафіксовані не тільки на сайті Державного комітету України у справах релігій, а й навіть у релігієзнавчих підручниках.

Закон повинен полегшити правоохоронцям роботу з окремими лідерами неорелігійних сект, які пропагують свої гіпнотичні особливості. Їхня харизматичність серед віруючих надає їм великого авторитету, що сприяє авторитарному стилю управління спільнотою. Це дозволяє таким лідерам посягати на свободу її членів, маніпулювати їхньою свідомістю, спонукати до сексуальних стосунків, використовувати їхню працю, привласнювати майно. І поки що притягти до відповідальності таких діячів дуже важко, оскільки це не передбачено законом.

Існують навіть такі неорелігійні організації, вступ до яких примусовий, а вихід – проблематичний³. Усі вони чітко окреслені – і серед тих неорелігій, які виникли на основі традиційного християнства, і серед тих, які постали з індуїзму та буддизму, і серед неоязичників, екзотеричних, сайєнтологічних віросповідань⁴.

Що ж до сатанізму, то тут підстави для його заборони більш ніж очевидні. Ця віросповідна течія не ідентифікується з жодною релігійною системою. Сатаністи – прихильники обоження сил зла, поклоніння сатані⁵. Їхні догмати й культові дії є антиподом християнства. Вони вшановують не Бога, а сатану, читають Біблію й моральне вчення християн навпаки, проводять т. зв. «чорні меси» з перекинутими розп'яттями, звершенням

проклять, ритуальними жертво-приношеннями, їхня мораль пронизана егоїзмом та культом насилля.

Сатаністи в Україні організаційно не об'єднані, нечисельні, існують як молодіжні екстремістські угруповання. Та поки вони сформуються остаточно «подорослішають», то поламають не одну долю, поглумляться над церковними святинями, понівечать і спаплюжать десятки цвинтарів та окремих поховань. То чому б не дати правоохоронцям підстав не допускати цього в самому зародку, на організаційному етапі?

За даними Державного комітету України у справах релігій неовіруючі складають трохи більше 1 %. У нас зареєстровано понад 700 новітніх релігійних громад⁶. Близько сотні з них цілком превентивно заслуговують на закриття та заборону, як такі, що становлять загрозу національній безпеці.

Хоча тенденцію до поширення неорелігій в Україні не зупинити, псевдорелігіям слід рішуче покласти край. Інакше нові «Білі братства», «Аум сінрікьо», сатаністські організації будуть одурманювати нові покоління українців. Ці релігії не можуть мати жодних прав на існування, на відміну від українських традиційних Церков, а також тих новітніх релігійних течій, які не становлять загрози державі та людям. До проблеми необхідно нарешті підійти з державних позицій.

¹ Академічне релігієзнавство / За ред. А. Колодного. – К.: Світ знань, 2000. – С. 849.

² Гринько В. В. Велике Біле Братство як неорелігійний феномен / В. В. Гринько. – К.: Сполум, 1998. – С. 27–37.

³ Кислюк К. В. Релігієзнавство / К. В. Кислюк, О. М. Кучер. – К.: Кондор, 2004. – С. 78–88.

⁴ Релігієзнавчий словник / За ред. проф. А. Колодного і Б. Лобовика. – К.: Четверта хвиля, 1996. – С. 20–97.

⁵ Дудар Н. П. Нові релігійні течії: український контекст (огляд, документи, переклади) / Н. П. Дудар, Л. О. Филипович. – К.: Наукова думка, 2000. – С. 62–63.

⁶ Релігійна панорама: інформаційно-аналітичний журнал / Гол. ред. А. Колодний. – К.: Світ знань, 2000. – С. 59.

SUMMARY

Roman Sokol

National Security and new religious movements Ukraine

The new religious movements in Ukraine, which endanger health of citizens and threaten the safety of the society and the state life and are considered in the article. The article highlights the need for changes in current legislation of concerning the activity of religious organization. It is suggested to increase and concretize the criminal and administrative responsibility regarding extremist activity of neoreligious sects. Keywords: neoreligious sects, «White fraternity», Aum sinriquo, devil, legislation.